

2. Кирило Скотт, "Музика і її таємний вплив протягом століть"
3. Элизабет Клэр Профет. Звук, ритм и музыка и их воздействие на душу и поток энергии в чакрах. Лекция. Summit Lighthouse, 1977.
4. Элизабет Клэр Профет. Воспитание души вашего ребенка. Духовное руководство для будущих родителей. М.: Лонгфелло, 2001.

А.М. ЗАЧЕПА, Р.Я. КОЛОМИЄЦЬ

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА: ПРОСВІТИТЕЛЬ, ФІЛОСОФ, ПОЕТ

Творчість Г.Сковороди, творця, української філософії життя, предтечі нової української літератури і в наш час має надзвичайно великий вплив на виховання української молоді.

Творчество Г.Сковороды, творца, украинской философии жизни, предтечи новой украинской литературы и в наше время имеет чрезвычайно большое влияние на воспитание украинской молодежи.

The literary work of G.Scovoroda, the creator of the Ukrainian philosophy of life as the forerunner of new Ukrainian literature has the great influence on the bringing up of Ukrainian youth at present.

Григорій Савич Сковорода – це найбільша постать життя 18-го століття.

В його поетичній творчості чути голос мислителя – філософа, а в його філософських трактатах помітна пристрасть поета.

В філософських працях, і в поезії Сковороди відбито естетичні уподобання та погляди, які характеризують переддень нової української літератури. Людина високо моральна не тільки для свого життя, але своїм навчанням виховала кілька поколінь чесних та відважних патріотів українського народу. Його учні були освіченими Українцями, а це мало безпосередній вплив на письменників 19-го століття, між якими були: Котляревській, Квітка-Основ'яненко, Шевченко.

З палицею палігрима та флейтою, з торбою за плечима пройшов Сковорода цілу Україну в часи скасування Запорізької Січі, насильницького запровадження кріпацтва. Брутальний наступ московського царизму на здобутки, що їх у героїчних боях захищав шаблею та списом українській народ, скасування козацьких вольностей викликали роздуми та гнів передових людей, що прислуховувалися до рідного слова і пісні. Ці роздуми набували філософського узагальнення, в них відбивався дух протесту Григорія Сковороди. Філософія поета-мислителя, етично виховні мотиви його роздумів та певна віра, заглиблювалася в надра національного буття народу.

Філософ-мандрівник дивився на житейську суєту з іронічною усмішкою, в якій криється гумор морально нескореної людини перед владарями світу, а головне перед московськими гнобителями нашої Батьківщини – України. В житті і плідній діяльності талановитого письменника і мислителя відбилися кращі моральні риси, дух і характер народу [1].

М.Рильській в «Словах про рідну матір» згадує Григорія Сковороду ось так:

Благословенні ви сліди,
Не змиті вічності дощами,
Мандрівника Сковороди
З припорошеними саквами,
Що до цілющої води
Простує, занедбавши храми...

Г. Сковорода народився 3 грудня 1722-го року, в селі Чорнухах, на Полтавщині, в козацькій родині. З дитячих років Сковорода прислухався до народних пісень, сприймав народні звичаї. Його приятель Ковалинській, в біографії письменника згадує, як вже від семи років Сковорода відзначався «даруванням до музики, охотою до наук і твердістю духу».

Майже шістнадцятирічний Сковорода вступив до Києво-Могилянської академії, що була славною у ті часи як один із найкращих навчальних закладів у слов'янських країнах. В академії Сковорода здобув знання, що стали основою в його діяльності літератора і філософа. Вчення класичних і новоевропейських мов, філософії, літератури поглибили інтелектуальний розвиток допитливого, енергійного і здібного юнака.

У 1742 р. Сковороду забрали співаком у столичну капелу при дворі цариці Єлизавети в ~~Містербург~~, де він співав два роки. У 1744р. цариця прибула до Києва. Між особами, що ~~організували її~~, був співак-музикант Сковорода. Тут він залишився продовжувати навчання в ~~шкільній~~, котре успішно закінчив у 1750р. та виїхав за кордон у складі місії генерал-майора ~~Вільгельмського~~. Для місії він був корисною людиною завдяки своїй високій освіті, знанню класичних ~~і славянських~~ мов.

Сковорода використовував кожну можливість, щоб побувати у різних місцевостях, ~~познайомитися~~ з життям і культурою західних країн. Був він у столиці Угорщини – Будапешті, ~~столиці Австрії – Відні~~, у Братиславі на Словаччині, мандрував по Німеччині та Північній Італії, де ~~займався~~ з філософом Кантом.

Трирічне перебування за кордоном (1750-1753) розширило знання і світогляд Сковороди. Він ~~познайомився~~ до життя різних верств суспільства, знайомився з досягненнями науки, мистецтва, ~~вивчав~~ побут, звичаї різних народів. Найбільше його цікавило мистецтво і література.

Повернувшись на Батьківщину, він віддається громадській, педагогічній, літературній ~~діяльності~~, виступаючи проти шаблонів схоластики, догматизму. Одержавши посаду викладача ~~мистецтва~~ в Переяславському колегіумі, Сковорода пропагував свої оригінальні естетичні погляди, ~~написав~~ «Роздуми про поезію і керівництво до мистецтва». На вимогу переяславського єпископа ~~єпископа~~ відмовитись від новаторського курсу поезики Сковорода відповів, що його виклад ~~наказаний~~ на самій природі мистецтва, і багатозначно додав: «Одна справа-скіпетр, інша-паличка ~~або скіпетр~~ музиканта». (з афоризму скасованого в латинській мові) Розгніваний єпископ висловився ~~про~~ «гордість і високодумність» викладача, мовляв: «Не жияше посереді дому мого творяй ~~чужинця~~». З перших кроків педагогічної діяльності Сковорода виявив «перший опит твердості духа». ~~Наказом~~ його було запрошено на роботу домашнім учителем (єпископ постарався про його ~~звільнення~~ зі школи) і вихователем сина багатого поміщика в селі Коврай на Переяславщині.

Працюючи тут біля шести років, Сковорода мав змогу бути близьким із народом. Це був ~~процес~~ посилення думки, бо якраз тоді було закріпачення селян на Україні, що скінчило грізним ~~шляхом~~ у 1768 році. Ці обставини зумовили визрівання у свідомості Сковороди настроїв ~~протесту~~, критичного ставлення до панства та москалів, із їх церковнослужителями й кар'єристами. ~~Тоді він~~ написав твір, відомий під назвою «Сон» (1758). В ньому розповідається про «палати царські», ~~де~~ ~~вистежкі~~ ведуть розгульне життя. Друга картина сну – «храм обширній». «Однак і там людськими ~~прохоченнями~~ дійшло до осквернення». Це була одна з перших спроб письменника розкрити паразитичне ~~життя~~ московських духовних та панівних класів на Україні.

Про критичні настрої Сковороди цього періоду свідчить і написаний ним вірш «Чи бояться ~~вони~~ жити в гробі», що увійшов як перша пісня в збірку «Сад божественних пісень, проріс із зерна ~~звичайного~~ писання».

У 1776-ому році відкрито при Харківському університеті нові курси викладів на тему ~~свободи~~. Влада вирішила, що найспосібніший для викладання такої науки Григорій Сковорода і ~~назначили~~ його. Він радо прийняв запрошення, однак відмовився брати професорську винагороду, ~~наказав~~, що внутрішнє задоволення, яке дає йому ширення серед молоді науки моралі, для нього ~~вистачає~~ винагорода.

Використав нагоди своїх викладів та написав твір, який був призначений молодому ~~дворянству~~ тодішньої Харківської губернії. Цей твір відразу став популярним і всі писемні люди ~~зайняли~~ його читали, знаходивши в ньому душевну поживу. Вістка про цей твір дійшла і до ~~київського~~ єпископа, духовного зверхника Харківщини. Йому не сподобалася, що Сковорода, ~~світська~~ людина, пише про релігійні справи, які, на думку єпископа належить виключно духовенству. ~~Своїм~~ релігійним цензорам він сказав розглянути твір Сковороди, а ті знайшли в ньому деякі речі, які ~~не~~ погоджувалися з прийнятою традицією.

Єпископ наказав своїм цензорам спитати Сковороду, чому він подає науку християнських ~~наказів~~ не за прийнятими засадами?

Сковорода їм відповів ось так: «Дворянство відрізнялося одежею від простолюддя і монахів. ~~Чому ж би~~ не мати дворянству і відмінних понять про те, що йому треба знати в житті? Хіба ж царя ~~поважає~~ і шанує пастух свиней і хлібороб, таким способом, як царський міністр або воєнний старшина? Так само і дворянству, чи випадає думати про Бога, як цього учать монастирські установи і шкільні ~~заводи~~?»

Ця відповідь цензорів задовільнила, більше Сковороди нічого не питали. Він мав на думці ~~викладати~~ у шляхетницьких синів живе розуміння Бога і його моральних законів, бо вони в ~~майбутньому~~ мають дати духовний і моральний провід простолюддю, перед офіційною церквою.

Сковорода написав: «Подяка Блаженному Богові за те, що потрібне Він зробив неважким, а важке – непотрібним». Нема нічого солодшого і потрібнішого для людини, як щастя. Нема нічого легшого, як воно; подяка Блаженному Богові. ЦАРСТВО БОЖЕ Є В СЕРЕДИНІ НАС. Щастя є в серці, серце в ЛЮБОВІ, а любов у ЗАКОНІ ВІЧНОГО. Це повсякчасна, незмінна добра година і вічносьяйне сонце, що не заходить, і просвіщає темряву середньої безодні; за все це подяка Блаженному Богові. Щастя не залежить ні від Неба, ні від Землі-скажи разом із Давидом: «Хто є мені на Небесах, окрім Тебе? А при Тобі на Землі, не бажаю собі більше нічого!»

Філософ Сковорода цю цитату подав у такому перекладі: «Що мені потрібне на Небі? І чого забажав би я тут на Землі?» (Псалом 73:25) «Одного ж завжди треба, а це є Бог». (Єв. Луки 10:42)...

Багато тілесних потреб чекає на тебе; я є певний, що не в них є твоє щастя бо для твого серця єдине є на потребу, але без Бога не було б ні щастя, ні любови. Все це недалеко, воно дуже близько твоєї думки та слова, бо знаходиться в твоєму серці і в душі. Я бажаю щоб твоя душа, як колись Ноева голубка, не знайшовши нігде спокою, вернулася до свого серця, до Того, Хто спочиває в твоєму серці, щоб здійснилося оте пророцтво Ісаї: «І руїни відвічні сини твої позабудовують, і поставиш основи довічні, і будуть тебе називати: «ЗАМУРОВНИК ПРОЛОМУ, Й НАПРАВНИК ДЛЯ ПОСЕЛЕННЯ.» (Іс. 58:12)».

Сковорода цей текст подає в такому перекладі: «Твої побудови будуть вічні на роди-родів, і назвуть ТЕБЕ Творцем фортець, і прокладеш шляхи Свої посеред них».

Цього бажає ГРИГОРІЙ, син САВИ СКОВОРОДИ.

Білгородський єпископ, з відома якого було запрошено Сковороду в колегіум, щоб довше його затримати на цій посаді, запропонував йому прийняти «монаший стан». На це поет-філософ відповів: «Хіба ви хочете, щоб і я доповнив число фарисеїв?» Я хочу заховати себе самого у цілості, у загнужданні самолюбства, в шуканні слави Божої, а не слави людської!»

Сковорода продовжував викладати синтаксис та еллінську (старогрецьку) мову. Завжди радився із своїм внутрішнім духом, якого він іноді називав Мінервою. Бо як Мінерва, згідно з грецького міфу, народилася з мізку Юпітера, так і дух наш походить від Бога. Як дає дарування духа не в одній мірі, а різно, згідно з відмінністю різних розгалужень все цільного, то і людей, що вступають у життєві стани незгідно із вродженими здібностями, називав Сковорода людьми «без Мінерви». Так, часто спостерігаючи боязливого військового начальника, грабіжника суддю, хвалька богослова, розкішного ченця тощо, він з досадою казав: «Ось люди без Мінерви.»

«Від зерна колос у зерно обертається, він семени в сім'я яблуна заховується». Край перший і край останній є єдине, і це ЄДИНЕ Є БОГ. Всі тварини, вся природа це сприймачі; - риза, оруддя, все це постаріє, звіється, зміниться. Один Дух, який виповнює всесвіт, перебуває вічно.

У 1769 році, Сковорода покинув професуру і четверть століття вів мандрівне життя. Оселився недалеко Білгорода в селі Стариці, де віддав своє дозвілля улюбленій флейті, поезії філософськими роздумам. Час від часу він, мандруючи зупинявся в Харкові та в Києві. У Києво-Печерській лаврі зустрів своїх співкласників та приятелів, із якими вчився колись в академії, котрі радили залишатися при монастирі; «казали»: Ти наш мудрий філософе, зістань поміж нас, бо «ТИ БУДЕШ СТОВБОМ В ЦЕРКВІ ПРИКРАСА СВОГО ПРИСТАНИЩА». На це він відповів: «Я стовпотворіння примножувати собою не хочу, достатньо і вас стовпів неотесаних, в храмі Божім!» За цим привітанням ченці змовкли, а Сковорода продовжив: «Риза! Риза! Як немногих ти опреподобила! Як многих ти окаянствувала! Світ ловить людей різними сітками, вкриваючи їх або багатством, почестями, славою, друзями, знайомствами, покровительством, вигодами, утіхами і святістю. Понад усіх найнесчасніша є ось ця остання. Блаженний той, хто святість серця, себто своє щастя, не сховав у ризу, але у волю Господню.»

Ченці змінювалися в обличчі, слухаючи слова Сковороди, але дзвін покликав їх, і вони пішли на молитву. Один з ченців попросив Сковороду прийти на другий день, перейтися за монастирем. Сіли на горі над Дніпром, отець Калістрат (так звався новий чернець) обійняв тут Сковороду і сказав: «О, мудрий мужу! Я і сам так мислю як ти вчора говорив перед нашію братією, але я ніколи не смів йти за цими думками моїми. Я почув, що не роджений для цього чорного вбрання і є введений у блуд лише одним виглядом благочестія, і мучу життя своє питаннями: чи можу я?» Сковорода відповів: «Від людини неможливе, але від БОГА Є ВСЕ МОЖЛИВЕ!»

Його родич Юстин (печерський друкар) котрий потім був настоятелем Катаївської пустині (монастиря) біля Києва, стримав його якийсь час в монастирі. Там він провів три місяці відпочинку із приємністю, але раптом зауважив у собі внутрішній рух, духу незрозумілий, який пробуджував його від'їхати геть з Києва [2].

Писарові Сковорода, зустріч і розмова з простими людьми мали велике значення, бо з них «слово народжує мудрість». Згодом у Харкові на курсах при колегіумі замість Катехізису, Григорій Сковорода читав філософсько-етичний курс, якому дав назву: «Нагальна дверь ко християнському світогляданню» (написано 1766-го року, оновлено 1780-го року) У цьому творі висловлені основні положення філософа на етичні засади, які, на його думку, криються не в догматах, а в самій людині, в її свідомості та моралі. «Слово, плоть бисть и вселися в ни, »говорить Сковорода: «В слові є розум і мудрість людини». За естетичними концепціями Сковорода, єдність розумного і почуттєвого криється в моралі. «Сей чистіший, всемірний, всіх віків і народів всезагальний розум, вилив нам, як джерело, мудрість і мистецтва...» [3].

Під час мандрувань, тимчасових перебувань на Ізюмщині, Орловщині, життя в Бабаях біля Харкова, Сковорода використовував для писання філософських трактатів, з коротких надзвичайно цікавих «Наркісс», «Разглагол о том-узнай себе». Одночасно Сковорода писав байки і вірші.

В 1785-ому він завершив збірку поезій «Сад Божественних пісень». Сковорода, як і увесь український народ, линув думками в майбутнє. Інакше не могло бути в часи становлення нації. Фізичне життя розвивалося в тяжких умовах гноблення Українського народу, але постійно з'являлися нових ознак. В цьому властиво криються джерела роздумів мислителя-провидця, пафос українського народу.

Одне з провідних філософських положень Сковорода висловлено в трактаті «Наркісс»: «Яко хочемо змінити небо, землю і моря, повинні, по-перше, зміряти самих себе...»

Зміряти себе – значить пізнати своє ставлення до навколишнього світу, приймати його і діяти в ньому і почуттями. «О сердце, бездонно, всіх вод и небес ширшая!...Коль ты глубока!» «Подними же ты чело мысли твои и уразумій человека...» «Серце єсть корень і существо. Всяк єсть тім, чіє єсть серце в нем» [2].

Народна мудрість, відбита в роздумах Сковорода, сповнена життєутверджуючої сили. «Бисси молнию, о предбложенное естество и возгреми над бездною души моея сим громом» : «Да будет свет!» Такі робить висновки філософ у трактаті «Диалог, или Разглагол о древнем мире.» В трактаті «Разговор п'яти путников» проголошується: «Если кто попал в бездну водяную, не должен думать о трудности, но о избавление » Мислитель вважає, що життя є - «плодоприношение, приносящее от зерна истины...»

«и бисть новый світ» – говорить Сковорода, проповідуючи «обновлення мира». Протестним пафосом звучать рядки трактату «Потоп змінин»: «Где же твой день, нам, любезная наша деннице! Дай нам! Видь ти не прилесная, во мрака влюбленная звиздар. Уже нам ноч мерзкая смерзіла».

Сковорода знав і вивчав думки філософів усього світу античних: Сократа, Платона, Аристотеля, стоїків, Епікура, Сенеки й інших. Підсумувавши досягнення попередньої філософської думки, Сковорода став одним із зачинателів нової ФІЛОСОФІЇ НА УКРАЇНІ, що мало без посередньої перерви пізніше і в Росії та у всіх слов'ян.

У природі, в людині він бачив дві «натури»: Зовнішню (не дуже важну) і внутрішню-духовну. Самому філософ постійно акцентував увагу на духовній «натурі».

Сильними елементами поглядів Сковорода був його критицизм у ставленні до церковних канонів, обрядів та навіть і до духовенства, котре оглядалося на Москву. Він вважав біблію «несложною» та «дудою». Церковнослужителів називав «лжепророками та блевотиною» відзначав, що в їх проповідях «гніздиться брехня, обман і суєта».

Сковорода вважав, ЩО ОСВІТА МАЄ БУТИ ЗАГАЛЬНОДОСТУПНОЮ, ОХОПЛЮВАТИ ПЕРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ ВЕРВСТВ СУСПІЛЬСТВА, ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК. Наука, поезія повинні зробити щасливою людину, визначити її природне місце в суспільстві. Критикуючи схоластичні канони в поглядах на прекрасне, він прагнув наблизити літературу до народних інтересів, вносив елементи народності в систему віршування, урізноманітнював жанри та композицію творів.

Поет використовував художні зерна біблійної літератури і намагався переписати їх на плідний ґрунт реальної дійсності. Саме цим визначається збірка поезій: «Сад Божественных песней, прозвісший из зерн священного писанія». Ця збірка складається з тридцяти ліричних віршів, написаних у 1757-1785 роках, котрі охоплюють період від ранньої творчості до повної зрілості поета.

Із інших віршів, що увійшли до основної збірки, особливе значення мають «Похвала астрономії» та «Де лібертате» (Про свободу), в якому проголошується слава поборникові вольності БОГДАНОВІ:

Будь славен вовек, о муже избранне,
Вольности отче, герою Богдане!

У прославлянні Сковородою Богдана Хмельницького криються глибокі джерела народного епосу, в якому відтворено оптимізм, віру в перемогу над кривдниками. В думках Богдан мудрий: «Тільки Бог святий знає, що Хмельницькій думає-гадає...».

Мова віршів Сковороди багато чим відрізняється від тогочасної книжкової мови і синтаксичними, і лексичними засобами. ПОЕТ СТАВ НА ШЛЯХУ ТЯЖКОЇ СВОЇМИ ФОРМАМИ ЦЕРКОВНОСЛОВ'ЯНСЬКОЇ МОВИ. Він сам вважав мову своїх творів відмінною від тогочасної книжково-літературної мови, що й підкреслював у розгорнутих підзаголовках віршів.

У філософській праці «Брань архистратига Михаила со Сатаною» серед багатьох послань на художні твори, псалми та прирівняння природи, наведено рядки:

Зима преjde, Солнце ясное

Мыру откры лице красно.

В сатиричних поезіях Сковорода відобразив опозиційні настрої, ставлення Українського народу до запроваджуваних окупаційною Московщиною заходів національного гноблення на Україні.

Філософ і поет-мислитель ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА, помер 9 листопада 1794 р. в селі Іванівці, в домі поміщика Ковалинського. Залишив філософсько-моральні твори, казки та пісні, що не були друковані за його життя. Боротьбу-**За волю та незалежність** Українського Народу, – Сковорода називав-святою боротьбою, – тому не був в пошані на Московщині. Його твори на Московщині не лише не любили, але навіть заборонювали поширювати їх.

Сковорода боровся за український народ, як говорить він сам:

«ЗА ДУШУ ВСІХ ТИХ, ХТО МАЄ ПРАВО СКАЗАТИ: Я є людина, і мені не є чуже все, що є людське!»

Не дбав про майно, про почесні, все відкидав, як непотрібний тягар.

Залишався глибоко віруючою людиною, зробивши своє серце Божою святинєю. Гасло Сковороди: «ТІЛО – НІЧТОЖНЕ, ДУХ ЖИВОТВОРИТЬ».

На своєму гробі наказав написати: СВІТ МЕНЕ ЛОВИВ, АЛЕ НЕ СПІЙМАВ».

ЛІТЕРАТУРА

1. Новейший философский словарь. – Минск, 2003. – 920 с.
2. Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах. – К., 1997. – 57 с.
3. Горський В.С. Історія української філософії. – К., 1996. – 122 с.

Л.І. КОТИК, П. С. МАКСИМЧУК

МЕДИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (НА ПРИКЛАДІ ЛІКАРНЯНИХ УСТАНОВ)

В статті розкриті загальні особливості розвитку медичної інфраструктури Львівської області на прикладі лікарняних установ. Увага сконцентрована на розгляді питань кількісних та якісних змін інфраструктури лікарняних установ, а також територіальних відмінностей її розташування.

В статье раскрыты общие особенности развития медицинской инфраструктуры Львовской области на примере больничных учреждений. Сконцентрировано внимание на рассмотрение вопросов количественных та качественных изменений инфраструктуры больницы, а также на отличиях их территориального расположения.

General tendencies the development of medical infrastructure of Lviv region on the example of hospitals were opened in the article. The attention is stressed on the questions of quality and quantity changing the infrastructure of hospitals and also on the distinguishing features their territorial arrangement.

Сьогодні, на вістрі постпомаранчевих демократичних перетворень в Україні відбувається реформування усіх сфер людської життєдіяльності, однією з яких є медицина. Орієнтована в своєму розвитку на задоволення потреб суспільства та обмежена економічними ресурсами держави, вона зараз перебуває в занедбаному стані та вимагає прийняття швидких реактивних заходів для своєї